

րել է յետոյ, բանի մը տէր չեղան, և ոճրագործն ալ գուցէ վերջնականապէս պրծաւ արդարութեան ձեռքէն:

Ահաւասիկ, եթէ կուգէք, ձեզ մի թարմ օրինակ, որ մեր ցեղային յուսի նկարագիրը ուղղելու անհրաժեշտ պէտքը անգամ մը ևս ի հանդէս կը բերէ:

Երկուքուկէս երեք տարի առաջ երկու սեւեռն երկու խումբ անձինք ի Պանտրմա, չը գիտեմ ինչ յայտնով արարքներէ դուրեւ աղջկանց վարժարան մը կառուցանել տալու համար, դրամ կը հաւաքեն. ի սկզբունէ գործը ըստ սովորութեան անջապէ տակ կը բռնուի որ անմիջապէս շինութեան ձեռնարկուելով 200-250 ոսկի ծախսելէ ետքը՝ ամէն եւանդ մարեւոյժ ամէն ինչ երեսի վրայ կը ձգուի: Մարդ մը Օննիկ աղա Լուսինթադեան անուն, յանձնառու կըլլայ 400 ոսկի ծախսելով կիսատ շինութիւնը իւր ամէն կարգ ու սարքով լինցնել, պայմանաւ որ անոր ճակտին իւր անունը դրօշմուի: Այս բաղձանաց ուրիշ աղաներ բոլոր ուսումնի կը հակառակին: Եւ այսօր երկու տարիէ ի վեր ոչ միայն շինութիւնը իր կիսատ վիճակին մէջ ձեւան և անձրեւի տակ կը փծանայ, այլ և եկեղեցին և անոր վերնատունը դրօշմոցի տեղ կը դորժածուին:

Միւս կողմէ ծիծաղելի չէ որ հայաթերթ անուանեալ օրագրի մը խմբագիրը ինքզինքը, հանդէպ կրօնական ժողովոյ, չը գիտեմ ինչո՞ւ տեղ դրած, ելնէ չարած մը ետքը ըսելիքը ութ օր առաջ ըստ պատկանի վերջագրի մը հետեւողութեամբ սա ձեւին տակ խորհրատայ, սանկ լսեցին, նանկ իմացանք, սանկ պիտի ըլլայ նանկ պիտի երթայ եղեր, և եթէ մինչեւ այս ինչ օրը Պատրիարքարանը չը հերքէ զանոնք, ինքը իւր կարծիքը պիտի յայտնէ, կաղաչեմ ըսէք, այս ձեւերէն քիչ մը օգտին բարբառման ժողովին մը չը հոտոր: Եւ ես, եթէ գեղեցիկ ֆորմաներ, առանց ուղիղ տրամաբանութեան արժէք ունին, իրեն ոճով իօսելով՝ կը հարկադրուիմ ըսել թէ՛ օրուան խմբագրին, օրուան կրօնական ժողովին խելք սովորեցնելու ելնին անանկ զուարճալի տեսարան մ'է, որուն առաջ կաթողիկոսի ժամանակին ամուսնական կեանք վարած ըլլալը և կրօնական ժողովոյ Ս. Նախագահին, այսպէս զարգացեալ իմացականութիւնը չորսին ու չորսքորդուիլը գերազանցօրէն զուարճալի կը դառնայ: Եւ սակայն նորին Ս. Օծութեան կենաց այդ պարագային մէջ, այդպէս միշտ, ոգիսէ ինչ զիտմամբ, մասնաւոր արժանիք մը տեսնելը չէ՞ որ ոչ միայն նոյն իսկ կրօնական ժողովոյ Ս. Նախագահին, այլ և ամբողջ ամուրի կղերականութեան դէմ անարդանք մ'է, չէ որ անցած դացած այնչափ խիստիկան անձանց սուրբ յիշատակին հանդէպ նախատիք մ'է: Կրօն, ժողովին կը մնայ ուրիշ իր պատասխանատու մեր բարոյական կենաց, անկարգները ի կարգ հրաւիրելու գործը:

Բայց յարգելի խմբագիրը կրօնական ժողովոյ սուրբ հարց հակառակ բան մը ըսած ըլլալու եւ

աւանդէն բռնուած՝ կտաւ թաւ չին հետ բաղդատելու ձեւին տակ, չապն ու չաքարը մէկ սեպելով, ամբողջ սիւնակ մը անիմատ նմանութիւններ առաջ բերելէ յետոյ ինքը ևս իւր լրջութենէ չնդած ըլլալը զգալով՝ ըրած աւելորդաբանութեանց յանցանքը նոյն ժողովոյ Ս. հարց վրայ նետելով՝ օձիքը ազատած կը սեպէ:

Կրօն, ժողովոյ վերագրուած աւարկութեան իմաստը սա է: «Մայր ամբողջ արձակուած ամուսնալուծման վճիռներուն յաճախելու պատճառաւ՝ ամուսնական վճիռը չառցած են Ողբիս մէջ, և բարոյց ապականութիւնը նոր զարկ մը ստացած է:

Այս տխուր յայտնութենէն ցրն ցրած և յուզուած խմբագրի օրաթերթի 529 համարին մէջ Արարիկէն «Բարոյց ապականութիւնը զաւանց մէջ» վերնագրին տակ գրութիւն մը կայ, ուր հայ ցիղի ընտանեկան կենաց պատուական պարագայները այնպիսի կենդանի գոյններով նկարագրուած են, զորս մարդ կարդալու ատեն կարելի չէ որ արդար հպարտութիւն մը չըզգայ: Այս իրականութեան կարագրի առաջ կարի դիւրին է ըմբռնել գրիթէ մեր ցիղին յատուկ սա ճշմարտութիւնը թէ՛ հայր բնագաւառին մէջ, կամ ամուսնայնայնութեան պէտքին դոհացում տակ աւելի՛ հայրենի ոճախը վառ պահելու զգացմամբ:

Այս ամէն որ պահ մը խօսքը այդ խմբագրի անակագրին տանք, «Երբ այսպէս իրարակցեալութեան գործունէութեան և ուղիղ ընաւորութեան շնորհիւ այլը պանդուխտ իրարակցելու իւր ընտանեաց անհրաժեշտ անդին գաւառի խորն, իր կիսակալ, որչափ երկար տեւէր ամուսնոյն բացակայութիւնը, երկաթեայ ժուժկալութեամբ հաստատ կը պահէր իր ուխտն, ուխտ՝ հաւատարիմ մնալու իր տարակալ յմակցին, ուխտ՝ կատարելագոյն հպարտակցելու տան մեծին և սիրելի մարմն մասնակցելու արտին գործերուն: Այսպէս ամուսնալուծութեան ամարպիղ կը մընար սիրոյ կապն ու որչափ ալ հեռի իրարմէ, կապէին իրարու համար և կը պաշտէին զիրար և այլն, սպասելով համբերութեամբ այն մեծ օրին յորում բախտը դարձեալ պիտի միացնէր զիրենք»:

Բայց հայու դժբաղդութիւնն անոր խոշոր խմբագիրը այս եփած անուշ համեղ և համադամ կերակուրին վրայ ծանօթութեամբ մը սա պաղ ջուրը կը լեցնէ: Չարժանալի օրինակ սիրոյ կապն ամուր պահելու՝ իրարմէ հեռի պահելով սիրոյ ու կիսելու:

Այդ եթէ յարգելի խմբագրի այս վարժունքը տպաւորութիւն մը կը թողու ընթերցողաց վրայ, անշուշտ Մայր Աթոռէն արձակուած ամուսնալուծման վճիռներուն յաճախել, եթէ իրօք յաճախած են, պէտք է որ ազդեցութիւն մը թողած ըլլան ամբոխին վրայ: Չէ որ իրենք Հայրապետի կողմէ դուռն ուրիշ աւանակուած այդ կարգի վճիռները ի ձախ փողոյ և թմրակի հոգեկեցին:

Եւ սակայն այսչափ պարզ և տարրական մի բան հասկնալու համար, հարկ եղած է ահագին

բռն մը անիմատ նմանութիւններ առաջ բերել:

Այդ հրաշակներին մէջ յաճախ կրկնուած սա խօսքերը կան:

«Եթէ ամուսնալուծման վճիռներ արձակուելէն բարոյց ապականութեան յառաջ կուգայ, բռն է թէ աշխարհի էն ընտիր քրիստոնեայ ազգերուն մէջ բարքերը ապականած են և միայն Սպանիոյ իտալիոյ, Ավստրիոյ և Բուրգունկայի մէջ բարոյց մաքրութիւն կը տրեւէ»:

Ինչո՞ւ սակայն այսչափ փոշի փչել, տարիներ առաջ Պատրիարք մը կրօնք մը առաջ, անոնց մէջ ալ բարի մարդիկ կան, բայց անոնց բարի ըլլալը բողոքական ըլլալուն համար չէ: Ո՞վ չգիտեր, օրինակ, Ռիշիկի մը հոգեւոր ըլլալը և խմբագրի պարտաճանաչ լինելը բռն է և խմբագրի ըլլալուն համար չէ, միթէ չկարն տգէտ ու անխիղճ բժշկներ ու շահագործ և ամբարիշտ խմբագիրներ:

Այսպէս ուրեմն աշխարհի էն ընտիր քրիստոնեայ ազգերը ինչեւեւ համար, անպատճառ ամուսնալուծում ունենալու հարկ չկայ: Բայց թողեք զմեզ, կաղաչեմ որ այս կէտին մէջ խաւարեալ ազգերու կողմը դառնանք, զի իրականապէս մէկէն թէ միւսէն շատ վարը կեցած ենք:

Է՛յ ետքը:

Ետքի բոլորածները այնչափ անգամ կրկնուած խօսքեր են, որ պատասխանելն իսկ աւելորդ է: Միայն թէ օտարաց արարքով պարծեցող պարոնայց բաժնէի ես թէ՛ ի Բարիկ աշխարհ եկած տղաւոր երեքէն երկուքը բիճ են, բիճ. ինչո՞ւ յարգելի խմբագիրը իւր ճոռմարանութեանց շարքին մէջ, ասոր պատասխան մը չը գրտներ կամ չի տար:

Հերիք է, ամենքս ալ մահկանացու ենք, ժամանակ է որ միմեանց հասկընանք, փորձը որ իր պատճական օրինաց ահաւելի ու զսպող ոյժով չկրնար դէմ դնել մարդկային կիրքերու էն զօրեղին զոր բանաստեղծը աշխարհի սեռն անուանած է, դուք որ կուգէք դարերու երկար շարքի մը մէջ հաստատուած բարոյական շինուածքի պատեբուն վրայ նոր անցքեր բանալ, օղով պիտի դիմադրէք զայլք նոր ահաւելի հոսանքներուն:

Չարժէ՞ արդեօք յիշել այս կասկածեան հանդէպ Սրբոյն Օգոստինոսի դարեր առաջ ըսած սա խօսքը թէ «Միայն իմ մարդկային է բայց անոր մէջ յամուսնիլ սատանայական»:

Ընթերցող հասարակութեան կը մնայ դատաստան ընել թէ իրաւունք ունի՞նք այս խօսք յիշելու թէ ոչ:

ԳԵՂԵՑԻԿ ԽՈՍՔԵՐ Ի

ՕԳՏՈՒՆԻ ՄՏՈՒՆԻԹԻԻՆՆԵՐ

գնատուած բոլոր ամենայնի հասկնալու համար՝ կամ պէտք է որ Աստուած՝ Աստուած չըլլայ և կամ մենք մարդ չըլլանք: Գնատուած՝ Աստուած մէ գատ ոչ որ չէ կարող հասկնալ, Աստուծոյ անհուն և անհեղ մեծութիւնը ու՛ր, մեր մարդ-

կային տկար և հունաւոր միտքը ու՛ր:

—Աստուած իմ, դու ես պատճառ պատճառաց, անպատճառ պատճառ:

—Օրինակը մեծ աղբեղութիւն ունի մարդկանց վրայ, և ի մասնաւորի հոր մը օրինակը՝ իւր դաւալաց վրայ:

—Որքան որ մեծ ըլլաք՝ պարտաւոր էք այնքան ալ առաքելի ըլլալու:

—Մեր կենաց պատահարները յանձնենք Աստուծոյ, Աստուծոյ ընտրութիւնը՝ մերինն չատ լաւ է: Քանի՞ քանի՞ անգամներ մեր վնասը մեր վնասեալութեանց կատարման մէջ գտած ենք և ի սկզբանէ շատ օգտակար կարծուած գործերնու վրայ՝ որքան արտաւանջներ թափած ենք յետոյ:

—Վա՛ր, այն կերակուրին, որ կոյկակարն է եփեր, և փոյն ան կոյկին, որ խոհարարն է կարեր:

—Լուել ո՞րք քան թէ խօսիլ, չէ գրել՝ քան թէ գրել: Գի՛ ժամանակը չար է:

—Խօսէ՛ ազատ, դրէ՛ ազատ, բայց քու ազատութեամբ մի՛ ճգնիր խել և կապուել ալոց ազատութիւնը:

—Խօսելու և գրելու ազատութեանց մէջ զոչաւոր չափազանցութեւն, ճանչցիր չափը, խելքդ վեր եղած բանին վրայ ոչ խօսէ և ոչ գրէ:

—Այլոց քու վրայ ընկիւք զբերիթը՝ թող զբեղ անձնաքննութեան մղեն և ոչ յուսահատութեան:

—Կողմնացողը նաւուն՝ և խելքը մարդուս առաջնորդն է:

—Ապագայն մարդուս կենաց երեկոյն է, իսկ գերեզմանը՝ սահմանագլուխ յաւիտենական կենաց:

—Ումէն բանի մէջ կասկածոտ մ'ըլլար, քիչ պատահարներէն մեծ մասը աղիկ կողմէ մեկնէ:

—Լիզուիդ և չըթանցող տէր եւ զիր, աղտոտ և անարդ խօսքեր մի՛ ընել:

—Եթէ երեք կարելի է՝ բնաւ մէկուն դէմ մի՛ բարկանար ու տմարդութեամբ մի վարուի:

—Մէկուն մը համար գէշ մի խօսիր, երբ բարի բան մը կրնաս խօսիլ, և չէ թէ միայն կարեկցութեամբ խօսելու ես այնպիսի մը վրայ, ալ նա ալ այսպէս գրաւու ես:

—Դուք տեսի և պարտաւոր, թրչնամանաց և չողոքողութեան առջեւ նկուն եղողն ու յուսահատողը մեծ մարդ չէ:

—Մարդիկ կան՝ որոց բարեկամութիւնը կը դադրի, երբ շահը դադրի:

—Կանանց մեծագոյն մտքը՝ իրենց սրտի և մտքի ազդեցութիւնը չեղ քիչերու ներքեւ ծածկել կերակուրին:

—Նեղքն ու ծոյլն, անմարդաւորն ու անգործն՝ ոճրագործ են:

—Կսկիծն ու սուգ, հալ ու մաշն՝ անյաղ սպանող մ'է, որ մարդուս կեանք ու արեւ կը լափէ:

—Պարծենկոտն՝ հոտած մարդէ մը աւելի անհոգն է կենցաղաւարութեան մէջ:

—Չար է հաւատալ ամենուն, նոյնպէս և ոչ ու միք հաւատալին:

—Պատուականացոյն է մարդ, յորժամ խկապէս է մարդ:

